

Nr 46

Utlåtande i anledning av motioner om åtgärder för att bereda de äldre sysselsättning och trygghet, om förbättring av folkpensionärernas ställning i samhället, om en kartläggning av åldringarnas förhållanden m. m. samt om utredning angående de äldres situation.

Till allmänna beredningsutskottet har hänvisats fyra motionspar om åtgärder för att förbättra de äldres situation, nämligen

a) de likalydande motionerna I: 44 av herr *Helén m. fl.* och II: 48 av herr *Gustafson* i Göteborg *m. fl.*, vari hemställs, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär

1. att den utredning folkpartiet i motion angående pensionsåldern föreslår får till uppgift att även lämna förslag på åtgärder samhället kan vidta för att underlätta för äldre som så önskar att fortsätta sitt yrkesliv,

2. att ett program upprättas för samhällets information om och för de äldre, samt

3. att vederbörande myndighet får i uppdrag att utarbeta alternativa förslag till former för medinflytande vid ålderdomshem etc. samt centrala rekommendationer för detta syfte i enlighet med vad i motionerna anförs;

b) de likalydande motionerna I: 174 av herrar *Axel Georg Pettersson* och *Andreasson* samt II: 199 av herrar *Börjesson* i Falköping och *Eriksson* i Bäckmora, vari hemställes om skyndsamt och allsidig utredning av möjligheterna att genom aktivare serviceverksamhet, särskilda skattelättnader och ökade bostadspolitiska insatser bereda folkpensionärerna en förbättrad ställning i samhället;

c) de likalydande motionerna I: 969 av fröken *Mattson m. fl.* och II: 1111 av fru *Eriksson* i Stockholm *m. fl.* vari hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att åtgärder vidtas för att, i avvaktan på pågående utredningar, öka intresset i kommunerna och kommunblocken för en kartläggning av åldringarnas förhållanden samt genom information till kommunerna stimulera dem att vidta nödvändiga åtgärder; samt

d) de likalydande motionerna I: 977 av herr *Strandberg* och II: 1132 av herr *Lothigius*, vari föreslås, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en allsidig utredning angående äldre människors situation i dagens samhälle.

Motionerna

I motionerna I: 44 och II: 48 säger sig motionärerna utgå från de tankegångar som framförts under folkpartiets Samråd 69.

Människans aktivitet knyts i stor utsträckning till arbetslivet med dess möjligheter till social aktivitet, kontakt med kamrater och organisationer. I och med pensioneringen bryts många av dessa. Denna minskning i social aktivitet måste på olika sätt kompenseras med iakttagande av de äldres egna behov och önskemål, samtidigt som fler äldre måste få möjligheter att fortsätta sin yrkesverksamhet.

Motionärerna förordrar bl. a.:

1. en utredning med uppgift att lämna förslag till åtgärder samhället kan vidta för att underlätta för de äldre som så vill att fortsätta sin yrkesverksamhet.
2. en positiv attityd från samhällets sida till att anställa äldre, inrätta deltids-tjänster, kooperativa företag och skyddade verkstäder för äldre, stimulansbidrag till företag som anställer äldre,
3. gemensam service-, marknads- och produktutveckling för att stödja hem-industri i glesbygder,
4. samhälleligt stöd till olika frivilligorganisationers verksamhet bland de äldre,
5. snabb utbyggnad av dagcentra öppna för alla åldrar,
6. självständigt boende framför institutionellt boende på ålderdomshem,
7. ökad satsning på servicehus från kommunernas sida,
8. kraftig prioritering av de äldres behov av service bl. a. för att möjliggöra det oberoende boendet. Servicen bör innefatta bl. a. hemvård, hjälp med tjänster, social aktivitet,
9. förbättrad och samordnad information om och för de äldre. Vi föreslår att ett program upprättas för samhällets information om och för de äldre. Förbättrad information är en viktig förutsättning för ett reellt medinflytande från de äldres sida,
10. samrådsorgan på vårdinrättningar. Vederbörande myndigheter bör få i uppdrag att utarbeta alternativa förslag till former för medinflytande vid ålderdomshem etc. och centrala rekommendationer bör ges för detta syfte.

Frågan om pensionsålder spelar en avgörande roll för åtgärder inom detta område. Pensionssystemet bör i princip vara baserat på valfrihet och anpassning till den enskildes önskemål och medge pensionering inom en pensionsperiod.

I frågan om pensionärernas ekonomiska trygghet framhålles att de nuvarande ogynnsamma verkningarna av skatte- och bidragssystemet för pensionärernas inkomster måste undanröjas.

Beträffande motiveringen i övrigt hänvisas till motion I: 44.

I motionerna I: 174 och II: 199 understrykes nödvändigheten av att folkpensionärernas ekonomiska ställning förbättras genom generösare skattebestämmelser. Dessutom bör myndigheterna och statsmakterna uppmärksamma andra möjligheter för att bereda de gamla större trygghet.

I alltför hög grad har folkpensionärerna i den allmänna reformverksamheten åsidosatts, då man ensidigt ansett att de genomförda pensionsförbättringarna bör vara tillräckliga för att säkra deras ekonomiska situation. Det finns en rad områden där man har anledning efterlysa en aktivare medverkan från statsmaktens och myndigheters sida exempelvis i fråga om olika serviceverksamheter. Den förstärkning av den sociala hemhjälpen som skett är betydelsefull för de många äldre som helst av allt vill stanna i sina hem och i den invanda miljön. Tydligt har man också på senare år börjat uppmärksamma glesbygdens gamla och genom speciella anslag gjort det möjligt för kommunerna att göra insatser även för dem.

Större uppmärksamhet borde också ägnas åt verksamheter som tar sikte på att erbjuda de många åldringar som saknar möjligheter att själva ta initiativ tillfälle till aktiva sysselsättningar i samvaro med andra. Genom större statligt engagemang borde kommunerna få tillräckliga resurser för att i mer organiserad form anordna sammankomster, där åldringar bereds möjligheter till olika aktiviteter.

Motionärerna anser det vidare nödvändigt att man såväl i skattepolitiken som i fråga om de allmänna pensionsförbättringarna mera än tidigare söker bereda folkpensionärerna en standardhöjning motsvarande den som man eftersträvar för andra grupper i samhället. Som ett väsentligt led i dessa strävanden nämner motionärerna bostadsfrågan. Bl. a. bör de äldre ges möjligheter att bo i närheten av unga människor för att hålla kontakten med dessa.

Beträffande motiveringen i övrigt hänvisas till motion II: 199.

I motionerna I:969 och II: 1111 berörs resultaten av en enkätundersökning bland äldre genomförd våren 1969 av socialdemokratiska kvinnoförbundet. Med hänvisning till dessa resultat hävdar motionärerna, att behov föreligger av ökade insatser från samhällets sida.

En metodisk översyn i varje kommun eller kommunblock över de äldres boendevillkor bör göras.

Motionärerna understryker vidare bl. a. att utökad service av olika slag och som nu mestadels förekommer i de större städerna, skulle underlätta pensionärernas dagliga liv varför sådan service bör komma till stånd i samtliga kommuner. Annars blir villkoren för de äldre beroende på var i landet de är bosatta.

Eftersom en del av de i motionerna påtalade förhållandena är under utredning, bör de möjligheter som finns att stimulera kommuner och kommunblock till åtgärder för att förbättra den slutna åldringsvården tillvaratas.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion I: 969.

I motionerna I: 977 och II: 1132 framhålles att antalet äldre utgör en ständigt stigande andel av den totala befolkningen och att de måste ägnas ökad uppmärksamhet. Samhället bör försöka underlätta den ofta svåra övergången från aktiv yrkesverksamhet till den annorlunda situation som följer med pensionsåldern.

De äldre har visserligen fått det allt bättre ekonomiskt. I synnerhet för de grupper som står utanför ATP uppstår emellertid ofta svåra ekonomiska problem.

En standardförbättring för denna grupp synes därför angelägen. Även skattemässigt bör pensionärer erhålla en lindring.

Behovet av ökad kontakt med omvärlden måste tillgodoses i planeringen av framtidens boendemiljö. Ingen tvekan råder om att äldre människor så länge som detta är praktiskt möjligt önskar bo i egen lägenhet. Med den nya inriktningen mot en mera servicebetonad boendemiljö torde sådana önskemål kunna tillmötesgå i långt större utsträckning än tidigare. För undvikande av kategoriklyvning torde ett visst antal pensionärlägenheter kunna ingå som en naturlig del i de s. k. servicehusen. Förståelsen mellan olika generationer kan därigenom förbättras till fördel för såväl yngre som äldre. Även från trygghetssynpunkt torde en sådan lösning medföra fördelar eftersom servicehuset till skillnad från ett vanligt hyreshus kan ge möjlighet till omedelbar hjälp.

Anordnande av en servicecentral för allmän förmedling av varor och tjänster inom ramen för själva servicehuset — eller i dess omedelbara närhet — torde underlätta de problem som uppstått till följd av samhällets allmänna omstrukturering.

Även kommunens sociala verksamhet skulle kunna använda denna servicecentral som sitt kontaktorgan.

Med en satsning på utbyggd boendeservice för äldre människor torde institutionsvården ej behöva utnyttjas i så hög grad som för närvarande. Utvecklingen mot ökat medinflytande i skolor och på arbetsplatser gör det även naturligt att äldre människor ges möjlighet att påverka verksamheten vid pensionärshem och dylikt.

De äldres olika problem torde få den bästa belysningen om en samlad översyn av deras situation kommer till stånd. Ett mål för en sådan översyn bör vara att den framtida politiken i största möjliga utsträckning söker integrera de äldre i samhället och bland de ännu yrkesverksamma.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen II: 1132.

Remissyttranden

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från socialstyrelsen, bostadsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, Landstingsförbundet, Kommunförbundet, Landsorganisationen, Tjänstemännens centralorganisation, Arbetsgivareföreningen, Pensionärernas riksorganisation och Sveriges folkpensionärers riksförbund. Remissförfarandet har anpassats efter de upptagna frågornas art så att ett par remissyttranden berör samtliga motioner medan de övriga endast behandlar en del av dem. Sveriges folkpensionärers riksförbund tillstyrker de motioner, varöver de yttrat sig, I: 174 och II: 199 samt I: 969 och II: 1111. Övriga yttranden är som bilaga fogade till detta utlåtande (Bilaga.)

Utskottet

De motioner som utskottet här upptagit till gemensam behandling syftar samtliga till att bereda äldre människor bättre levnadsbetingelser i olika avseenden.

Således föreslås i motionsyrkandena allsidiga utredningar om äldre människors situation i dagens samhälle (I: 977 och II: 1132) och om möjligheterna att genom aktivare serviceverksamhet, särskilda skattelättnader och ökade bostadspolitiska insatser förbättra folkpensionärernas ställning (I: 174 och II: 199). Vidare föreslås utredning om åtgärder för att underlätta för äldre att fortsätta sitt yrkesliv (I: 44 och II: 48). Yrkanden framställs också om upprättande av ett program för informationen om och för de äldre (I: 44 och II: 48), om förslag till former för medinflytande vid ålderdomshem för de äldre m. m. (I: 44 och II: 48) samt om åtgärder i syfte att stimulera kommuner och kommunblock till kartläggning av åldringarnas förhållanden m. m. (I: 969 och II: 1111).

Eftersom åtskilliga av de här aktualiserade frågorna tagits upp i flera av motionerna har utskottet valt att i den följande framställningen behandla frågorna utan att i varje särskilt fall anknyta dem till respektive motioner.

Befolkningsstrukturen i vårt land kännetecknas bl. a. av att andelen äldre ökar i snabb takt. Man får samtidigt räkna med att äldre människors kroppsliga och andliga vitalitet genom bättre kostvanor, ökad motion och effektivare hälso- och sjukvård m. m. kommer att vara större än som tidigare var vanligt inom motsvarande åldersgrupper. Detta medför förbättrade personliga förutsättningar att ännu vid hög ålder vara aktiva på arbetsmarknaden och inom andra områden av samhällslivet.

Insikten är numera levande om samhällets ansvar när det gäller att bereda de äldre ekonomisk och social trygghet och ge dem möjlighet att i kontakt med inte endast andra i samma åldersgrupper utan även med folk i yngre generationer skaffa sig sådan för dem meningsfull sysselsättning i arbete och under fritid som de själva önskar. Utskottet vill beträffande samhällsaktiviteten på vissa betydelsefulla områden av det vidsträckta arbetsfält som åldringsomsorgen representerar och några av de problem som där möter och som berörs i motionerna anföra följande.

I frågan om *pensionssystemet* och det däri inneslutna frågorna om *pensionsåldern* kan erinras om att förra årets höstriktsdag begärt en utredning om standardsäkring av pensionerna (2 LU 1969: 71). Detta spörsmål och frågan om pensionsåldern har bland många andra i sammanhanget aktualiserade frågor berörts av andra lagutskottet i dess utlåtande (2 LU 1970: 34) i anledning av proposition om ändringar i reglerna för den allmänna försäkringen jämte motioner i ämnet. Andra lagutskottet har bl. a. hänvisat till ett uttalande av chefen för socialdepartementet att han avser begära bemyndigande att tillkalla en parlamentarisk kommitté för utredning av frågan om pensionsåldern inom den allmänna försäkringen, och lagutskottet utgår från att utredningen kommer att ta upp frågan om pensionsåldern i hela dess vidd och överväga såväl en generell sänkning av pensionsåldern under 67 år som frågan om en mera rörlig pensionsålder. Frågan om en mjukare övergång till pensioneringen bör, anför utskottet, bli föremål för utredningens uppmärksamhet. Så långt det är möjligt bör den enskilde försäkrades individuella situation få möjlighet att påverka hans pensionering.

Andra lagutskottet har med åberopande bl. a. av nu anförda omständigheter av-

styrkt motioner angående pensionsåldrarna m. m. Riksdagen har godkänt andra lagutskottets förslag.

Vad gäller *beskattningen* av folkpensionärerna må anföras att innebörden i den skattereform som antagits av årets riksdag för deras del är i korthet följande. Det kommunala bostadstillägget, som f. n. är skattepliktig inkomst men på grund av reglerna om avdrag för nedsatt skatteförmåga i de flesta fall inte föranleder beskattning, blir skattefritt. Ensamstående folkpensionär med full folkpension skall kunna ha inkomster vid sidan av folkpensionen upp till 1 500 kr. utan att få beskattningsbar inkomst. Såvitt avser makar blir motsvarande högsta belopp av sidoinkomsten 2 000 kr. Detta åstadkommes genom ett extra avdrag, som är beräknat att nå sitt maximum vid nämnda sidoinkomster.

Beträffande de äldres *bostadssituation* kan framhållas att hithörande frågor sedan länge är särskilt uppmärksammade i bostadspolitiken. En utveckling har skett beträffande de statliga bostadslånen och de kommunala bostadstilläggen. Förbättringslånen har helt koncentrerats till pensionärernas bostäder och lånevillkoren har successivt förbättrats. Enligt förslag i årets statsverksproposition som godkänts av riksdagen har maximibeloppet för förbättringslånen för att minska trycket på pensionärernas ekonomi höjts från 10 000 till 12 000 kronor. Bostadsstyrelsen har anmodat länsbostadsnämnderna att vid fördelningen av medelsramarna särskilt uppmärksamma kommuner där upprustningen av bostäder åt åldringar och handikappade släpar efter. I vissa större kommuner förekommer nu även en ny typ av pensionärsbostäder, s. k. pensionärshotell med kollektiv service. Vad gäller bostadsservicen erinras i statsverkspropositionen om att arbete pågår på olika håll i landet för att få fram integrerade serviceanläggningar i bostadsområdena, och vissa projekt är planerade och kommer att påbörjas inom kort. Med denna verksamhet förknippade problem övervägs av servicekommittén som kommer att slutföra sitt arbete innevarande år.

Utskottet delar den i den allmänna debatten om åldringarnas bostadsfrågor ofta framförda uppfattningen att åldringar som så önskar skall ha möjlighet att bo kvar i sina egna bostäder och att dessa skall ha en tillfredsställande standard. Såvitt utskottet kunnat finna kan det förväntas att tillgången till lämpliga bostadslägenheter kommer att öka. Det *kommunala bostadstillägget* spelar emellertid ofta en betydande roll för en åldrings möjlighet att hyra en god bostad. Skillnaderna i tilläggen kommunerna emellan är dock stora, och de utgående beloppen täcker i många fall en alltför liten del av hyreskostnaderna. I vissa kommuner reduceras bostadstillägget för äkta makar vid den enes bortgång så att den kvarlevande inte har möjlighet att bo kvar i makarnas bostad. Utskottet vill i denna fråga erinra om att Kommunförbundet uppmärksammat behovet av utjämning och utfärdat vissa rekommendationer beträffande grunderna för bostadstillägget. Kommunförbundet har bl. a. såsom en lämplig lösning angivit att det för makar gällande högre maximibeloppet genom en särskild klausul i grunderna för kommunalt bostadstillägg bör tillförsäkras den efterlevande så länge denne bor kvar i makarnas tidigare gemensamma

bostad. Sammanläggandet av kommunerna i kommunblocken bör vidare underlätta strävandena till utjämning.

En annan boendeform för åldringar är vistelse på *ålderdomshem*, närmast avsedd för dem som behöver och önskar ökad tillsyn och omvårdnad. Många av ålderdomshemmen har en standard som fyller högt ställda krav. Som exempel härpå kan nämnas att en del kommuner kompletterat hemmen med s. k. *dagcentra*, d. v. s. lokaler för olika slags sysselsättning, service och förströelse. Där ålderdomshem och pensionärshem ligger nära varandra har man i anslutning till dem lagt ett dagcentrum som också kan betjäna de pensionärer som bor i den omgivande bebyggelsen. Initiativen med dagcentra synes utskottet vara ett värdefullt led i strävandena att motverka den risk för isolering som ofta följer med åldrandet. Dagcentra kan även ses som ett komplement till eller ett första steg på vägen mot servicecentra, tillgängliga för alla åldersgrupper inom ett bostadsområde.

Det förekommer dock fortfarande, som påtalats i ett par motioner, ålderdomshem som inte motsvarar de numera allmänt accepterade fordringarna på tidsenliga bostäder för pensionärerna. Knapphet på personal, brist på utbildad personal och otillräckliga utrymmen kan vidare medföra att en del av den service som bör finnas på hemmen inte kan tillhandahållas och att pensionärerna inte får tillfälle till den fria och självständiga aktivitet som enligt modernt synsätt bör stå till buds även inom den slutna vården.

Utskottet anser det angeläget att ålderdomshemmen inte släpar efter i den utveckling som skett beträffande övriga boendeformer för pensionärerna och som innebär att bostäderna anpassats till modern standard i fråga om såväl rymlighet som utrustning.

Frågan om ålderdomshemmens framtida organisation behandlas av socialutredningen. Härvid bör statligt stöd till olika boendeformer komma under prövning. Det är enligt utskottets mening önskvärt bl. a. att ökade möjligheter skapas för upprustning av äldre ålderdomshem och att frågan om stöd även till anläggande av dagcentra beaktas.

I boendemiljön ingår även den service som huvudsakligen lämnas i form av *social hemhjälp*. Även denna service synes vara under utveckling. Chefen för socialdepartementet har i årets statsverksproposition räknat med ökade insatser från kommunernas sida i verksamheten, och riksdagen har medgivit en i anledning härav från 135 milj. till 175 milj. kronor förhöjd medelstilleddning för ändamålet. Vidare skall de särskilda svårigheterna att tillhandahålla service av denna art i glesbygdsområden enligt givna direktiv behandlas av glesbygdsutredningen. I statsverkspropositionen anmäles att försöksverksamhet pågår i ett flertal glesbygdskommuner och att i några kommunblock inletts ett brett upplagt program för en samlad social service. Det kan tilläggas att den sociala hemhjälpen i många kommuner kompletteras med annan service, t. ex. särskild fotvård, hårvård och badservice, varvid ofta någon form av transporttjänst krävs för rörelsehindrade eller på annat sätt handikappade åldringar.

Frågan om de äldres möjligheter att erhålla *arbete* äger stor aktualitet. Utskottet

behandlade vid förra årets riksdag motioner om åtgärder för att lösa den äldre arbetskraftens sysselsättningsfrågor (ABU 1969: 45). Med hänsyn till den intensiva uppmärksamhet som redan ägnades frågorna avstyrkte utskottet motionerna, vilka avslogs av riksdagen.

Utskottet vill starkt understryka vikten av att effektiva åtgärder vidtas i syfte att äldre människor som så önskar och förmår skall kunna stanna kvar i sina sysselsättningar och att de som önskar byta arbete skall kunna integreras i arbetslivet på olika områden. Det är härvid inte minst betydelsefullt att söka motverka de betänkligheter mot att behålla eller anställa äldre arbetskraft som fortfarande kommer till uttryck hos såväl privata som offentliga arbetsgivare. Som utskottet framhöll i sitt ovannämnda utlåtande till förra årets riksdag är hithörande frågor f. n. i hög grad i blickpunkten och utskottet är inte berett att anvisa några nya vägar för lösning av problemen. Det kan emellertid erinras om att frågorna har en speciellt stor räckvidd i glesbygdsområdena och att glesbygdsutredningen har i uppdrag att beakta bl. a. sysselsättningsproblemen för de äldre. Det kan också nämnas att en utredning tillsatts angående ökad anställningstrygghet m. m. I direktiven för utredningen betonas starkt behovet av att hithörande frågor löses för den äldre arbetskraften och det anföres bl. a. att om en dellösning för denna arbetskraft befinns lämplig och möjlig, frågorna härom bör ges förtur. Ett system med flexibel pensionsålder skulle vidare befrämja de syften som här är i fråga.

En i förevarande sammanhang viktig angelägenhet är *informationen* om och för de äldre. Socialstyrelsen har i denna fråga anfört att genom tillägg till socialhjälpslagen kommunerna numera är skyldiga att driva en uppsökande verksamhet. I de anvisningar som socialstyrelsen utfärdat i anslutning härtill betonas vikten av att man i verksamheten lämnar uppgift om rätt till olika slag av service och hjälp. Kommunförbundet planerar kurser för utbildning av personal för den uppsökande verksamheten. I utbildningen skall behovet av information till pensionärerna beaktas. Utskottet anser att en sådan direktinformation på fältet — ofta i anslutning till ett uppkommet service- eller hjälpbehov — i och för sig är av stort värde. Vidare kan nämnas exempelvis den socialkatalog som utgivits av den inom socialdepartementet verksamma arbetsgruppen för social information.

Informationsutredningen betonar vikten av information om sådant som sociala förmåner, rätt att delta i val, deklarationsskyldighet, trafikbestämmelser etc. Kraven på samhället att ge sådan information skall, anser utredningen, ställas högt och principen bör vara att alla medborgare skall ges likvärdig information. Såvitt utskottet kan bedöma torde åtgärder utöver den uppsökande verksamheten vara behövliga om nämnda princip skall kunna upprätthållas vad gäller äldre människor. Det synes därför utskottet som om frågan om en effektiviserad informationsverksamhet för de äldre, exempelvis genom stöd till pensionärsföreningarna, som fyller en viktig uppgift på området, genom inrättande av informationscentraler eller på annat sätt, borde övervägas. Spörsmålet kan förslagsvis beaktas vid den fortsatta behandlingen av informationsutredningens förslag.

Vad gäller spörsmålet om åtgärder för *kartläggning* av åldringarnas förhållanden

vill utskottet erinra om att i remissyttrandena hänvisats till den uppsökande verksamheten, som under senare tid intensifierats. Utskottet vill inte bestrida att genom den uppsökande verksamheten en viss kartläggning kan komma till stånd. Denna verksamhet har emellertid närmast karaktären av punktinsatser, och det kan ifrågasättas om man enbart härigenom kan nå fram till en sådan allsidig belysning av åldringarnas förhållanden som är en förutsättning för att reformarbetet skall kunna bedrivas på ett ändamålsenligt sätt. I motionerna har framförts en delvis mycket skarp kritik mot förhållandena inom åldringsvården i vissa kommuner och påtalats bl. a. de stora olikheter som förekommer mellan olika kommuners handhavande av sina uppgifter inom åldringsvården. En kartläggning skulle enligt utskottets mening ge möjligheter till en mera översiktlig bedömning av situationen. Utskottet anser att frågan om åtgärder för att tillgodose behovet av kartläggning bör övervägas.

Vad gäller *hälso- och sjukvården* för åldringar vill utskottet fästa uppmärksamheten på ett i detta sammanhang uppenbarligen mycket viktigt initiativ som tagits av Kommunförbundet och Landstingsförbundet. Förbunden har under år 1969 hållit överläggningar i syfte att åstadkomma en samordnad åldringsvård-långtidsvård. Resultaten av överläggningarna har redovisats i en promemoria, »Samordnad åldringsvård-långtidsvård». Här skall endast erinras om att vid överläggningarna bl. a. klarlagts behovet av att en intim samverkan etableras mellan de för långtidssjukvården och den sociala åldringsvården ansvariga huvudmännen såväl vad gäller den allmänna planeringen för vårdområdena som utnyttjandet av de tillgängliga, samfälliga resurserna och att rekommendationer framlagts i syfte att vidga och fördjupa samarbetet.

Enligt utskottets mening torde härigenom ett stort steg ha tagits emot ett övervinnande av de påtagliga olägenheter som är förenade med det delade huvudmannskapet. Det bör likaså bli till fördel för sjukvården för de äldre att socialstyrelsen i sin planering av nya sjukhus prioriterar anläggningar för långtidsvård. Rekryteringen av läkare till denna vårdform bör vidare underlättas av att långtidsvården nu kommer att hänföras till de s. k. specialiteterna.

Spörsmålet om *medinflytande* för åldringarna i skötseln av de samhällsinstitutioner där de bor har på senare tid rönt stort intresse. Det är enligt utskottets mening angeläget att åtgärder vidtas för att trygga de äldres rätt till medinflytande i olika frågor. Det kan gälla sådant som ordningsregler, matordning, fritids- och sysselsättningsaktiviteter, miljöns utformning etc. En möjlig väg kan kanske vara att inrätta samsarbetsorgan som företräder dem som bor på institutionerna. En annan möjlighet är att de boende blir direkt representerade i ledningen för institutionen. Eftersom det här huvudsakligen är fråga om institutioner som ägs och drivs av kommuner synes det utskottet vanskligt att bedöma i vad mån eller på vad sätt staten kan medverka i detta sammanhang. Socialstyrelsen bör dock kunna ge rekommendationer för att tillgodose här berörda syften.

Utskottet vill avslutningsvis anföra att utskottet helt ansluter sig till motionernas allmänna syfte att förbättra de äldres situation. De äldre måste tillerkännas samma

rätt till ekonomisk och social trygghet som andra medborgare och få lika del i standardhöjningen som dessa. De bör vara likaberättigade med andra när det gäller goda bostäder, effektiv hälso- och sjukvård och rätten till arbete såväl som till stimulerande och meningsfull fritid och rekreation och till kulturupplevelser av olika slag. Stor vikt bör läggas vid att deras kontaktbehov blir tillgodosett och att gränserna mellan dem och yngre generationer inte markeras. I motionerna har framförts förslag som synes utskottet beaktansvärda. Som framgår av ovan lämnade uppgifter pågår emellertid en avsevärd aktivitet för att lösa de i många fall mycket svåra problem som här anmäler sig. Enligt utskottets mening kan motionerna till inte oväsentliga delar anses besvarade härmed och utskottet har därför begränsat sig till att ange vissa önskemål i några särskilda i motionerna upptagna frågor nämligen beträffande informationen till och om de äldre, pensionärernas rätt till medinflytande vid ålderdomshemmen, kartläggningen av de äldres förhållanden samt prövning av utformningen av statsbidragen till olika boendeformer för de äldre, med sikte bl. a. på ökade möjligheter till modernisering av äldre ålderdomshem och stöd även till anläggande av dagcentra. Vad utskottet härom anfört synes böra ges Kungl. Maj:t till känna.

Utskottet får således hemställa,

att riksdagen i anledning av

- 1) de likalydande motionerna I: 44 och II: 48;
- 2) de likalydande motionerna I: 174 och II: 199;
- 3) de likalydande motionerna I: 969 och II: 1111; samt
- 4) de likalydande motionerna I: 977 och II: 1132

i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna vad utskottet ovan anfört.

Stockholm den 20 maj 1970

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Oscar Carlsson (s), Helge Karlsson (s), Kilsmo (fp), fröken Stenberg (m), herrar Hansson (s), Ove Karlsson (s), fru Grethe Lundblad (s), herr Axelson (fp) och fru Florén-Winther (m);

från a n d r a kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), herrar Larsson i Borrbj (cp), Nilsson i Bästekille (m), fru Ekroth (s), herrar Johansson i Skärstad (cp), Wiklund i Härnösand (s), Andersson i Örebro (fp), fru Fränkel (fp), fröken Åsbrink (s), herrar Häll (s), Gadd (s) och Rosqvist (s).

Yttranden över motionerna I: 44 och II: 48, I: 174 och II: 199, I: 969 och II: 1111 samt I: 977 och II: 1132

Socialstyrelsen

I: 44 och II: 48

I motionerna tas upp en rad frågor som berör de äldres situation. Flertalet av de önskemål som uttalas är icke nya. Tankegångarna överensstämmer också med riktlinjer som återfinns i socialstyrelsens Råd och anvisningar och som kommunerna i varierande omfattning söker förverkliga. För styrelsen synes det därför angelägnare att man på olika håll fullföljer detta arbete än att nya utredningar igångsättes.

Bland annat förordas att ett program upprättas för samhällets information om och för de äldre. Styrelsen vill härvid erinra om att genom tillägg till socialhjälpslagen är kommunerna numera skyldiga att driva en uppsökande verksamhet. I de anvisningar som socialstyrelsen utfärdat i anslutning till lagändringen betonas vikten av att man därvid lämnar uppgift om rättigheter beträffande olika möjligheter till service och hjälp som föreligger. Kommunförbundet planerar vissa kurser för personal för denna uppsökande verksamhet. I denna utbildning beaktas behovet av information till pensionärerna. Enligt styrelsens bedömning synes en sådan direktinformation på fältet — ofta i anslutning till ett uppkommet service- eller hjälpbehov — bäst vara ägnat att säkra informationsbehovet.

Detta utesluter inte behovet av vissa centralt vidtagna informationsåtgärder. En ökad satsning synes här förestå. Styrelsen vill härvid erinra om betänkandet Vidgad samhällsinformation (SOU 1969: 48) samt den socialkatalog som förbereds av arbetsgruppen rörande social information.

I socialstyrelsens Råd och anvisningar rörande de kommunala ålderdomshemmens uppgifter och verksamhet påpekas att det är en viktig uppgift för hemmets styrelse och ledning att hålla god kontakt med pensionärerna och ta upp deras önskemål och eventuella klagomål till behandling. Socialstyrelsen rekommenderar därför regelbundna överläggningar mellan representanter för socialnämnd, personal och pensionärer. Program- och slöjdföreningar med inslag av pensionärsrepresentation rekommenderas också.

Under senaste tiden har styrelsen kunnat konstatera att på många håll växer fram ett ökat medinflytande från pensionärernas sida. Detta tar sig olika organisatoriska former. De ligger dock i linje med socialstyrelsens mer allmänna rekommendationer. För närvarande synes icke anledning föreligga att söka styra denna utveckling med mera detaljerade bestämmelser.

Bland annat framhålles att det behövs samhälleliga åtgärder på arbetsmarknaden för att påverka och förändra arbetsmiljön. Därest sådana åtgärder är erforderliga behöver de dock enligt styrelsens mening ha ett vidare syfte än att underlätta de äldres situation på arbetsmarknaden. De måste ses i ett betydligt vidare sammanhang. Frågan om sysselsättning av äldre arbetskraft och av pensionärer är också en fråga om attityden gentemot dessa grupper. I vilken mån den skulle kunna påverkas av en statlig utredning förefaller osäkert. Närmast till hands synes vara att arbetsmarknadsmyndigheten får i uppdrag att pröva de uppslag som läm-

nats i motionerna och om man finner vägarna framkomliga starta försöksverksamhet i mindre skala.

I: 174 och II: 199

Motionärerna tar huvudsakligen upp tre problem gällande folkpensionärernas levnads- och serviceförhållanden, vilka de önskar få allsidigt utredda. Punkt 1 avser särskilda skattelättnader åt pensionärer, punkt 2 omfattar aktivare serviceverksamhet, särskilt inom glesbygdsområdena, och punkt 3 berör bostadspolitiska insatser.

Punkt 1. Socialstyrelsen delar motionärernas syn på frågan om betydelsen av att folkpensionärerna kan erhålla vissa skattelättnader på mindre biinkomster vid sidan av folkpensionen. Förutom den effekt detta skulle ha på folkpensionärernas ur många skilda aspekter vore av värde såväl för den enskilde pensionären som ur många skilda aspekter vore av värde såväl för den enskilde pensionären, som för samhället. Emellertid har problemet beaktats i den skatteproposition som i dagarna framlägges i riksdagen, varför styrelsen inte anser sig ha anledning att närmare ingå på frågan.

Punkt 2. Folkpensionärerna och åldringsvården har enligt socialstyrelsens uppfattning stått i fokus för samhällets omsorger under hela 1960-talet, och för ingen annan medborgargrupp har samhället gjort så betydande insatser, inte minst vad det gäller servicesidan. Som exempel kan nämnas den sociala hemhjälpen, vilken under nämnda period utvecklats oerhört snabbt och kostar stat och kommuner över 400 miljoner kronor årligen. Även övrig öppenvårdsservice har under de senaste åren uppvisat en liknande utveckling. Som exempel kan nämnas aktiviteter syftande till att ge pensionärerna möjligheter till fritidssysselsättningar och samvaro, hygienisk service omfattande fotvård, hårvård och badhjälp m. m. Färdtjänster för rörelsehindrade och äldre har under senare år organiserats och byggts upp i en rad kommuner. Distribution av färdiglagad mat till pensionärer har ägnats stort intresse. Socialstyrelsen har i olika former sökt stimulera denna utveckling. En del av aktiviteterna inom den öppna åldringsvården, exempelvis den hygieniska servicen, tangerar den sociala hemhjälpens vårdområde. Huruvida vissa grenar av den öppna servicen kan och bör anknytas till den sociala hemhjälpen och därigenom bli berättigade till statsbidrag, vill socialstyrelsen för närvarande inte uttala någon bestämd uppfattning om. Den försöksverksamhet som pågår med statligt stöd inom vissa glesbygdskommuner kan kanske ge bättre grund för en framtida bedömning av dessa frågeställningar.

Motionärerna efterlyser speciella insatser för äldre och handikappade i glesbygd. Socialstyrelsen vill här endast erinra om, att riksdagen för budgetåren 1968/69 och 1969/70 anvisat fem miljoner kronor per budgetår till försöksverksamheter med social service för nämnda grupper inom glesbygdsområdena. Det uppdrogs åt socialstyrelsen att administrera denna verksamhet och i samarbete med den tidigare arbetsgruppen för glesbygdsfrågor inom Kungl. Maj:ts kansli och senare glesbygdsutredningen initiera olika slag av serviceinsatser. Socialstyrelsens två glesbygdskonsulenter har till uppgift att genom överläggningar och samarbete med kommunerna söka framkomliga lösningar. Under det första verksamhetsåret satsades fyra miljoner kronor på olika aktiviteter, och innevarande budgetår kommer de anvisade fem miljonerna att vara otillräckliga, om alla aktualiserade behov skall kunna tillgodoseas. I årets statsverksproposition har socialministern förordat en fördubbling av anslaget. Beträffande verksamheten vill socialstyrelsen hänvisa till bifogade uppställning över beviljade bidrag till skilda serviceinsatser intill den 1.1.1970. (Ej medtagen här).

Punkt 3. Beträffande pensionärernas bostadssituation vill styrelsen hänvisa till den omfattande bostadsförbättringsverksamhet för pensionärer som under senare år pågått med stöd av statliga lån och bidrag. Utvecklingen präglas likaså av ansträngningarna att hålla tillbaka kategorihusbyggandet. En sådan strävan tillsammans med en utbyggd serviceverksamhet är ägnad att underlätta för pensionärer att stanna kvar i den invanda miljön.

Socialstyrelsen vill slutligen erinra om att ansvaret för en aktivare serviceverksamhet och bostadspolitiska insatser väsentligen är en uppgift för primärkommunerna.

I: 969 och II: 1111

Beträffande ålderdomshemmens standard kan nämnas att sedan några år tillbaka byggs endast hem med enkelrum. Äldre hem med två- eller flerbäddsrum nedläggs successivt och på åtskilliga håll tunnas beläggningen ut på de äldre hemmen. Hur snabbt flerbäddsrummen helt kan ersättas beror sålunda på nybyggnadstakten och i vilken utsträckning behovet av ålderdomshemsplatser kan reduceras genom andra åtgärder. Färska undersökningar visar som framgår av motionerna, att det brister i sammansättningen av kosten på ålderdomshem. Till en del torde detta emellertid vara en följd av pensionärernas tidigare kostvanor och deras önskemål på detta område. Socialstyrelsen har emellertid i sina Råd och anvisningar nr 194 pekat på betydelsen av näringsriktigt sammansatt kost. Socialstyrelsens hälsovårdsupplysningsdelegation HVUD inleder budgetåret 1970/71 en 10-årig kampanj rörande kost och motion. Första etappen kommer att omfatta storhushållen varvid även ålderdomshemmens kostfrågor kommer att beaktas.

I fråga om förekomsten av bad säger socialstyrelsen i samma anvisningar att pensionärerna bör ha tillfälle att bada minst en gång i veckan på bestämd tid och dag. Önskar någon bada oftare bör detta önskemål i görligaste mån tillgodoses. Förekomsten av handledd sysselsättning undersöktes 1967. Sådan förekom på 802 av de 1 300 ålderdomshem som då fanns, det vill säga på 62 % av hemmen.

Det finns anledning anta att andelen ökat sedan dess.

Motionärerna pekar på att endast ett fåtal ålderdomshem har särskilda avdelningar för långtidssjuka. Detta överensstämmer med statsmakternas strävan att avveckla sjukavdelningar på ålderdomshem. Huvudprincipen är att även gamla personer skall ha rätt till kvalificerad sjukvård. Anledningen till att långtidssjuka dock fortfarande bor på ålderdomshem är att långtidsvården ej utbyggs tillräckligt samt att socialnämnden har ett individuellt vårdansvar. Den pågående starka utbyggnaden av långtidssjukvården torde på sikt ändra på rådande förhållanden. Socialstyrelsen har i olika sammanhang framhållit betydelsen av samarbete mellan landstingen och kommunerna för att befintliga resurser skall utnyttjas effektivt. Den överenskommelse som under 1969 träffades mellan Landstingsförbundet och Kommunförbundet om regionala och lokala samarbetsorgan torde öka förutsättningarna för sådant samarbete.

Rörande önskemålet om särskild översyn av de äldres boendevillkor vill socialstyrelsen hänvisa till den regelbundet återkommande folk- och bostadsräkningen. Materialet till dessa finns i kommunerna. Flertalet kommuner inför kontinuerligt förändringar i bostadsbeståndet. Låginkomstutredningen har dessutom gjort vissa intervjuundersökningar rörande bostadsbeståndet.

I den uppsökande verksamheten beaktar kommunerna dessutom regelmässigt även den besöktes boendeförhållande. De formulär Kommunförbundet utarbetat för uppsökande verksamhet upptar således ett flertal frågor rörande bostadens beskaf-

fenhet och utrustning. Speciell utredning rörande de äldres boendeförhållanden syns därför ej påkallad.

Sammanfattningsvis vill socialstyrelsen anföra:

Liksom motionärerna finner styrelsen att betydande brister råder inom åldringsvården. Några nya konkreta förslag till att komma till rätta med dessa anvisas icke i motionerna. I flertalet fall gäller det insatser av primärkommuner och landsting. Socialstyrelsen avser, liksom tidigare, att informera huvudmännen om de åtgärder som kan vara ägnade att ytterligare förbättra åldringsomsorgen. Däri ingår bl. a. att genom uppsökande verksamhet kartlägga den enskildes situation och vidta åtgärder i enlighet med tankegångarna bakom 1968 års tillägg till socialhjälpslagen.

I: 977 och II: 1132

Motionärerna har berört vitt skilda problem som berör de äldres situation, t. ex. behov av standardförbättring och skattelindring, ökad service, integrerade bostadsformer, ökat medinflytande på pensionärshem etc. En del av problemen torde redan ha beaktats. Detta gäller t. ex. frågan om skattelindring för pensionärer, som aktualiserats vid årets riksdag.

Servicefrågor utreds av servicekommittén, som tillsattes av inrikesdepartementet 1968. Kommittén beaktar servicebehovet för olika åldrar och personkategorier. Det framgår av de projekt som kommittén varit med om att utforma (Lövgärdet i Göteborg och Brickebacken i Örebro).

Inom socialstyrelsen pågår en utredning om den icke institutionsbundna socialvårdens målsättning och organisation. En av utredningsgrupperna beaktar sociala problem i samhällsplaneringen. De äldres boende- och serviceproblem kommer då in i bilden.

I samband med att socialstyrelsen granskar planer för ålderdomshem har styrelsen tillfälle att framföra vissa synpunkter på den sociala planeringen.

Då flertalet av de föreslagna åtgärderna redan är uppmärksammade och andra är helt beroende av den kommunala socialvårdens insatser syns vad i motionen anförts icke motivera någon särskild utredning om de äldres situation.

Bostadsstyrelsen

I: 44 och II: 48 samt I: 977 och II: 1132

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1970/71 har bostadsstyrelsen framhållit önskvärdheten av att en del av flerfamiljshusproduktionen ersättes av en produktion av billiga småhus i alla storlekar. Härigenom skulle nya grupper av hushåll — bl. a. småhushåll — kunna erbjudas det alternativ till flerfamiljshusbostaden som småhus med tillgång till markkontakt utgör. I statsverkspropositionen till 1970 års riksdag (bil. 13, s. 217) föreslås att de för bostadslån gällande föreskrifterna om minsta yta och rumsantal för småhus, som i viss mån kan vara till hinder för en utveckling mot ökad produktion av småhus för mindre hushåll, upphävs. Bostadsstyrelsen kommer i arbetet med mönsterplaner att studera småhus till låga kostnader och med en större andel små lägenheter.

Sedan några år pågår en viss förskjutning mot mindre lägenhetstyper i nyproduktionen. Vissa uppgifter härom redovisas i styrelsens nämnda anslagsäskanden. Detta kan komma att något förbättra småhushållens möjligheter att få bostad.

Ett bidrag till tillgodoseendet av den stora aktuella efterfrågan på smålägenheter utgör, som i motionen framhålles, tillkomsten av s. k. elastiska lägenheter. Lägenheter med uthyrningsrum är ett specialfall av sådan elasticitet. I de år 1968 färdigställ-

da lägenheterna i flerfamiljshusen hade 3 % av trerumslägenheterna ett uthyrningsrum och 9 % av de större lägenheterna.

I arbetet med revideringen av God Bostad och med mönsterplaner lägger bostadsstyrelsen stor vikt vid utrustningen och utformningen av smålägenheter och vid bostädernas anpassbarhet till förändringar i efterfrågesituationen. De bostadstekniska och byggnadstekniska lösningarna bör vara sådana att smålägenheter senare kan slås tillsamman med åtminstone i många fall intilliggande lägenheter.

Bostadsstyrelsen vill starkt understryka behovet av ökad satsning på service i bostadsområden. Som redovisats i statsverkspropositionen (bil. 13, s. 215) har vissa initiativ redan tagits, och den arbetande servicekommittén kan förväntas ge underlag för ytterligare åtgärder.

De äldres bostadssituation har sedan länge särskilt uppmärksamats inom bostadspolitiken. De särskilda bidragen till byggande av pensionärshem och de årliga pensionärsbostadsbidragen har visserligen avvecklats. Men detta har haft samband med en samtidig utveckling av andra stödformer: de statliga bostadslånen och de kommunala bostadstilläggen. Förbättringslånens användningsområde har helt koncentrerats till pensionärernas bostäder. Villkoren har successivt förbättrats. I statsverkspropositionen till 1970 års riksdag (bil. 13, s. 179) föreslås ytterligare förbättringar. Medelstillgången har varit tillfredsställande. Bostadsstyrelsen har vid ett flertal tillfällen uppmanat länsbostadsnämnderna att försöka öka kommunernas aktivitet på förbättringsområdet. Vid fördelningen av medelsramarna för beslut om förbättrings- och ombyggnadslån för år 1970 har bostadsstyrelsen sålunda framhållit såsom angeläget för länsbostadsnämnderna att de i den fortsatta verksamheten ägnar särskild uppmärksamhet åt kommuner, där upprustningen av bostäder åt äldre och handikappade inte fått önskvärd omfattning med hänsyn till föreliggande behov.

Arbetsmarknadsstyrelsen

I: 44 och II: 48 samt I: 977 och II: 1132

Vid 1968 års slut utgjorde andelen personer som var 45 år och däröver 39 % (3 185 400 personer) av hela befolkningen. 13 % (1 061 800 personer) var 65 år eller mer. Enligt den utvidgade arbetskraftsundersökningen hösten 1969 fanns det 1 619 000 män och kvinnor i arbetskraften över 45 år. Deras andel av den totala arbetskraften uppgick till 42 %. Medelantalet anmälda arbetslösa på arbetsförmedlingarna under år 1969 uppgick till 36 600 personer. 66 % (24 130) av dessa var 45 år och däröver. Andelen personer 45 år och däröver som var långtidsarbetslösa d.v.s. anmälda arbetslösa över en månad av det totala antalet långtidsarbetslösa ökade med tio procent mellan 1968 och 1969. År 1969 uppgick deras andel till 75 % (17 370) mot 65 % (15 690 personer) året innan. Under år 1969 började totalt 68 197 personer i arbetsmarknadsutbildning. 15,3 % var i åldrarna 45—54 år och 5,7 % 55 år och däröver.

I övrigt kan anföras att i åldrarna 45 år och däröver var i slutet av år 1969 5 600 personer sysselsatta i skyddade verkstäder, 8 800 personer i arkivarbete och ca 7 000 personer i någon form av beredskapsarbete.

Sedan verksamhetens början den första juli 1968 t. o. m. år 1969 har 6 739 personer sökt statligt omställningsbidrag. 76 % av dessa eller 5 154 personer har beviljats bidrag.

Samhällets struktur, förhållandena på arbetsmarknaden och de äldres egna resurser och önsknings skapar omständigheter som på olika sätt och i växande omfattning hindrar de äldre att kunna erhålla eller behålla ett arbete. De intensifierade

åtgärder i fråga om arbetsmarknadsinformation, utbildning, sysselsättningskapande åtgärder m. m. som vidtagits från arbetsmarknadsverkets sida under de senaste åren syftar till att komma till rätta med nämnda problem.

Under 70-talet beräknas ytterligare åtgärder behöva vidtagas och nya riktlinjer utformas för att man skall kunna säkerställa de äldres rätt till trygghet, sysselsättning och jämlikhet.

Inom styrelsen är man f. n. sysselsatt med att utforma ett program med syfte att skapa bättre förutsättningar på arbetsmarknaden för all arbetskraft. Naturligtvis kommer de åtgärder som där föreslås även den äldre arbetskraften till del. Huvudpunkterna i programmet kommer att behandla dels det gemensamma ansvar som såväl statliga som kommunala myndigheter och arbetsmarknadens parter har för att tillvarata framför allt den »flyttande» arbetskraften, dels betydelsen av att anpassa arbete och arbetsmiljö till människans förutsättningar och begränsningar.

Styrelsen har redan nu goda erfarenheter i fråga om arbetsmarknadsverkets möjligheter att medverka till ökad anpassning av arbetsplatserna till tillgänglig arbetskraft. Försöksverksamhet pågår t. ex. vid ett företag i södra Sverige. Styrelsen är vidare beredd att i ökad omfattning medverka till översyn av arbetsplatserna i sådana företag som är villiga att anställa personer för s. k. halvskyddad sysselsättning.

Om det genom översynen framkommer att ev. förändringar av arbetsplatserna eller arbetsuppgifterna kan medföra ökad användning av äldre eller handikappad arbetskraft kommer företaget att rekommenderas att vidtaga dessa förändringar med hjälp av statsbidrag. Bidraget om 5 000 kr. per halvskyddad plats och år kan dock trots statsbidragskostnader för ergonomiska åtgärder i många fall behöva utgå.

Aktiveringsprogrammet för kvinnlig och äldre arbetskraft som omnämns i bilaga 1 är för närvarande föremål för revidering. Det beräknas få formen av ett särprogram eller komplement till ovan nämnda huvudprogram. I detta särprogram kommer bl. a. de ergonomiska aspekterna, informationsfrågorna och arbetsmarknadsutbildningen att speciellt beaktas.

För att man i dagens samhälle skall kunna orientera sig om de möjligheter som i varierande omfattning står allmänheten till buds fordras en väl utvecklad samhällsinformation. Den nuvarande informationen har brister, vilket informationsutredningen i sitt nyligen avlämnade betänkande klart visat. Där föreslås också insatser för förbättringar.

Många äldre har svårt att på egen hand skaffa sig upplysning och de har ett starkt behov att erhålla information om vilka rättigheter och förmåner som tillkommer dem. En ökad, systematisk och efter individen anpassad information om de möjligheter som äldre arbetskraft har på dagens arbetsmarknad behövs sålunda. Den bör riktas till dem som närmar sig eller har uppnått pensionsåldern. Samhället bör bl. a. genom informationen hjälpa till att underlätta den ofta svåra övergången från aktiv yrkesverksamhet till den annorlunda situation som följer med pensionsåldern. Styrelsen ställer sig positiv till motionärernas förslag om ett program för information om och för de äldre. Styrelsen vill dessutom understryka betydelsen av att informationen samordnas mellan olika berörda myndigheter.

När det gäller pensionssystemets utformning, rörlig eller fast pensionsålder och en eventuell sänkning av pensionsåldern kan nämnas att dessa frågor är föremål för undersökning och studium inom OECD:s kommitté för arbetskraft och sociala frågor. Man försöker där klarlägga effekten av olika pensionsformer med hänsyn till bl a förvärvsbenägenheten. Inom styrelsen har även dessa frågor diskuterats och genom kontakterna med OECD följs arbetet.

Slutligen vill styrelsen understryka betydelsen av en väl utbyggd service för äldre människor för att därigenom på ett bättre sätt kunna integrera dem i samhället

och för att minska deras otrygghet och isolering. Den arbetskraft som f n är sysselsatt med vård och service för äldre människor — den sociala hemhjälpen och personalen på pensionärs- och ålderdomshem — saknar emellertid i stor utsträckning yrkesutbildning. Med anledning härav har styrelsen tagit initiativ till en ökad arbetsmarknadsutbildning för dessa grupper.

Svenska landstingsförbundet

I: 969 och II: 1111

Förevarande motioner omspanner ett expanderande vårdområde som under senare år varit föremål för ett flertal mycket omfattande utredningar.

Förutom av socialvårdskommittén, vars förslag låg till grund för nu gällande socialhjälpslag, har sålunda åldringsvårdens utformning och inriktning bl. a. behandlats av socialpolitiska kommittén som i betänkandet »Åldringsvårdens läge» (SOU 1963: 47) redovisat en brett upplagd undersökning om åldringarnas vårdbehov och vårdmöjligheter.

På socialpolitiska kommitténs förslag inleddes vidare 1964 en upprustning av åldringarnas bostäder, den sociala hemhjälpen och långtidssjukvården. Utvecklingen på dessa områden kännetecknas härefter av en intensifierad aktivitet och en väsentligt ökad planering, som direkt kan påvisas med hjälp av de statistiska uppgifter som föreligger.

Sålunda har antalet hjälpta åldringar genom den primärkommunala sociala hemhjälpen under 1960-talet ökat från ca 80 000 till ca 250 000 samtidigt som den genomsnittliga hjälptiden i timmar ökat med över 30 %.

En motsvarande satsning har gjorts på hemsjukvårdens område, där landstingen numera som regel genom avtal samarbetar med primärkommunerna och härigenom kan utnyttja dess hemhjälsorganisation även för den rent medicinska omvårdnaden. Landstingens bidrag till hemvård av långvarigt kroppssjuka uppgick 1969 till drygt 100 milj. kr.

Utbyggnaden av den institutionella långtidssjukvården har under senare år kraftigt prioriterats genom den förtur som getts sjukhemsbyggandet inom ramen för gällande byggnadsreglering. Platsantalet för långvarigt kroppssjuka har under 1960-talet ökat från ca 18 000 till ca 35 000. Sammanlagt beräknas nu vårdplatsantalet på sjukhem (inklusive sådana för lättskötta psykiskt sjuka) och ålderdomshem uppgå till ca 100 000.

En uppföljning av socialpolitiska kommitténs arbete har gjorts av handikapputredningen som i sitt betänkande »Kommunerna och den sociala omvårdnaden» (SOU 1967: 53) kunde konstatera att förhållandena för de handikappade blivit bättre men att fortfarande stora lokala variationer förelåg beträffande den kvantitativa och kvalitativa omvårdnad och service som erbjöds de gamla och handikappade. På förslag av utredningen genomfördes av denna anledning den 1 juli 1968 en ändring av socialhjälpslagen med den innebörden att kommunerna genom sina socialnämnder skulle åläggas en aktivt uppsökande verksamhet. Råd och anvisningar om på vilket sätt denna uppsökande verksamhet skall gå till har sedermera utfärdats av socialstyrelsen.

Bland de grupper som enligt anvisningarna särskilt skall bli föremål för sådan uppsökande verksamhet utgör åldringarna och pensionärer av olika slag den till numerären viktigaste. På grundval av socialstyrelsens anvisningar genomförs eller planeras nu över hela landet inventeringar av servicebehovet i samverkan med bl. a. landstingens distriktsvårdsorganisation.

Med vad ovan anförts har styrelsen velat betona, att behovet av mera differentierad social och medicinsk hjälp och service genom de utredningar som centralt

— och även lokalt — genomförts är klart ådagalagt och att det författningsmässiga underlaget för en sådan kartläggning av åldringarnas förhållanden som efterlyses i motionen redan finns genom socialhjälpslagens bestämmelser och anvisningarna i anslutning till dessa.

I motionen betonas bl. a. att en samordning bör komma till stånd mellan sjukvården, ålderdomshemmen och den förebyggande vården. De slutna anstaltarnas särkaraktär bör bli mindre markerad genom att de långtidssjuka och friska åldringarna skiljs åt, och ålderdomshemmen bör göras mera öppna genom tillskapande av dagcentraler i större utsträckning än vad som hittills skett. Sådana centra bör enligt motionärerna vara tillgängliga även för den som inte bor på institutionen, varigenom pensionärer i olika slags boendeförhållanden skulle ges möjlighet att träffas och kunna få del av dagcentrats serviceresurser.

Styrelsen kan i detta hänseende helt ansluta sig till motionärernas synpunkter. I en nyligen av Landstingsförbundet och Kommunförbundet gemensamt utfärdad rekommendation om samordnad åldringsvård-långtidsvård har sålunda mycket starkt betonats nödvändigheten av en integrering mellan den öppna och slutna vården genom tillförande av olika former av dagcenteraktiviteter till vårdinrättningarna. Sådana arrangemang har förbunden ansett vara fördelaktiga såväl ur samhällets som ur den enskildes synpunkt genom att vården inte behöver ges på en högre och kostsammare nivå än som är nödvändigt samtidigt som den enskildes service- och vårdanspråk kan tillmötesgå.

Förbundsstyrelserna har även rekommenderat en ökad satsning på de öppna vård- och servicefunktionerna, såsom fotvård, hårvård, sjukgymnastik, sysselsättningsterapi, rekreations- och studieverksamhet, hjälp med utprovning av tekniska hjälpmedel, varu- och matdistribution m. m. Utbyggnaden av dessa differentierade öppenvårdsaktiviteter kan dock självfallet endast ske i den takt som de ekonomiska och personella resurserna tillåter. Särskilt i landets glesbygdssområden utgör bristen på välutbildad personal ett mycket betydande hinder för förverkligandet av huvudmännens ambitioner på åldringsvårdens område.

Otvivelaktigt kan relativt stora lokala variationer påvisas i fråga om den vård och service som erbjuds de gamla. Det torde emellertid kunna förväntas att en del av dessa standardskillnader kan elimineras i takt med den pågående kommunreformen genom de ökade möjligheter till en planering av åldringsvården för större områden som reformen medför. Även de av Landstingsförbundet och Kommunförbundet i ovanberörda rekommendation föreslagna samrådsorganen på länsplanet torde komma att få en betydelsefull funktion i detta hänseende. Inom ramen för dessa länsorgans verksamhet avses landstingen och primärkommunerna mera systematiskt än vad som hittills varit fallet kunna samverka i all planeringsverksamhet som rör den slutna och öppna åldrings- och långtidsvården. Bl. a. har i rekommendationen särskilt framhållits uppgiften att samordna den uppsökande verksamheten samt att utarbeta förslag till normer för vårdansvarets uppdelning mellan huvudmännen och regler för prövning av den enskildes behov av hemsjukvård respektive social hemhjälp.

Med hänsyn till redan pågående eller planerat kartläggningsarbete avseende åldringarnas förhållanden samt under åberopande av vad som ovan i övrigt anförts får Landstingsförbundets styrelse för sin del avstyrka motionen.

Svenska kommunförbundet

I: 44 och II: 48.

Styrelsen delar motionärernas uppfattning att ordnande av lämplig sysselsättning för pensionärer, som efter uppnådd pensionsålder vill göra en arbetsinsats, är en

betydelsefull fråga. För den enskilde är det väsentligt, att en successiv avtrappning av sysselsättningsgraden sker. Därigenom skapas förutsättningar för en meningsfull och harmonisk tillvaro på ålderdomen. För samhället ter det sig naturligt att ta till vara den erfarenhet och kunnighet som finns hos den äldre arbetskraften. Åtskilligt har också gjorts och görs av samhället för att tillgodose de äldres behov och önskaningar i detta avseende. Genom arbetsmarknadsverkets försorg har sålunda åtgärder av olika slag vidtagits. Styrelsen vill också framhålla, att kommunerna genom den uppsökande verksamheten även uppmärksammar frågor av detta slag, och vid dagcentraler knutna till ålderdomshem eller fristående förekommer sysselsättningsaktiviteter av olika slag.

Ett viktigt led i en aktiv socialvård är otvivelaktigt en effektiv upplysnings- och informationsverksamhet. Av informationsutredningens för en tid sedan avlämnade betänkande framgår, att allmänhetens kunskaper om de förmåner samhället erbjuder är begränsade liksom att brister föreligger i informationen om medborgarnas skyldigheter. Skäl finns således som talar för en upprustning av informationsidan. Styrelsen förutsätter därvid, att de äldres behov av speciell information beaktas vid ställningstagande till den nämnda utredningens förslag. Också i detta sammanhang finns anledning erinra om kommunernas uppsökande verksamhet då denna i regel är förknippad med särskild information till åldringar och handikappade. Vidare bör uppmärksammas, att en statlig arbetsgrupp för utarbetande av en social informationsbroschyr finns och att det i direktiven för den nu arbetande socialutredningen bl. a. ingår att undersöka förutsättningarna att skapa socialcentra dit allmänheten kan vända sig för vård, hjälp, service, råd och upplysning.

I den primärkommunala åldringsvården är värden på ålderdomshem ett väsentligt inslag för den som har behov av en mer intensiv tillsyn och hjälp. Såsom motionärerna påpekar kan emellertid institutionsvård innebära en avskärmning från samhället och begränsning av möjligheterna att påverka sin egen livssituation. På åtskilliga platser har dessa frågor uppmärksamrats och lett till inrättande av förtroenderåd eller liknande samarbetsorgan. Denna utveckling hälsas med tillfredsställelse. Genom påverkan av den allmänna debatten liksom av att ålderdomshemmen alltmer får en ändrad roll i den totala åldringsvården finns anledning förmoda, att de aktualiserade frågorna om medinflytande på det lokala planet får en positiv lösning. En tydlig tendens är nämligen, att en integrering sker av den öppna åldringsvården med ålderdomshemmens aktiviteter på så sätt, att man vid ålderdomshemmen anordnar dagcentraler. Härigenom torde bl. a. den påtalade isoleringen kunna begränsas och kollektiv service komma andra än de inackorderade till del.

I motionen föreslås, att socialstyrelsen och kommunförbunden utarbetar alternativa förslag till medinflytandeformer och lämnar centrala rekommendationer för tillämpningen. Styrelsen anser det självklart, att dessa frågor liksom andra på det sociala området blir föremål för diskussion mellan de nämnda organisationerna. Eventuella centrala riktlinjer bör dock vara av mycket allmän karaktär då de aktuella problemen måste lösas med hänsynstagande till lokala förhållanden. Frågan om samråd vid vårdinstitutioner behandlas i rapporten »Samordnad åldrings- och långtidsvård», som en gemensam delegation för landstings- och kommunförbunden avgivit. I rapporten uttalas sålunda, att representanter för patienterna/pensionärerna från respektive vårdinrättningar bör ingå i ett samrådsorgan avseende bl a institutionernas administration och skötsel.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår styrelsen, att motionen avslås.

— — — — —
Mot ovanstående yttrande anfördes *reservation* av herrar Sterne, S. Larsson och Lidskog (samtliga fp), som hävdade att styrelsen bort tillstyrka motionen.

I: 174 och II: 199 samt I: 977 och II: 1132

Ett utmärkande drag för samhällsutvecklingen under efterkrigstiden är den starka satsning som gjorts på socialpolitikens mångskiftande område. Väsentligt förbättrade samhällsekonomiska förutsättningar har möjliggjort detta. Men det är också ett uttryck för en förändrad syn på människornas rättigheter och samhällets skyldigheter.

I reformarbetet har åldringsvården intagit en central plats. Folkpensionssystemet med kommunalt bostadstillägg har successivt byggts ut. Ökade åtgärder för god social hemhjälp, upprustning av åldringsbostäder och förbättrade vårdmöjligheter på ålderdomshem och sjukhem är andra exempel på insatser som vidtagits från statsmakternas och kommunernas sida. Trots det omfattande reformarbete som bedrivits och pågår framträder emellertid många olösta problem för de äldre. Även om motionärerna synes göra en alltför mörk verklighetsbeskrivning vill styrelsen inte bestrida, att ökade samhällsåtgärder är befogade till gagn för pensionärerna.

Många av de i motionerna behandlade frågorna utgör sedan länge en central primärkommunal uppgift. Inte minst genom tillväxten av antalet åldringar har åldringsvårdens problem och behov ägnats stort intresse från kommunalt håll. Samtidigt som ökade vårdresurser ställts till förfogande för att höja den allmänna vårdstandarden har frågor rörande målsättning och arbetsformer ägnats uppmärksamhet.

Av betydelse för en effektiv åldringsvård torde vara, att samordning kommer till stånd mellan olika vårdformer oberoende av huvudmannaskap. Vid ett flertal tillfällen har frågan om samverkan mellan de primär- respektive sekundärkommunala aktiviteterna inom åldringsvården varit föremål för diskussioner. Sålunda utfärdades under år 1968 en rekommendation om viss samordning av landstingens hemsjukvård och kommunernas sociala hemtjänst. Vidare har under 1969 en delegation bestående av representanter för Landstingsförbundet och Kommunförbundet behandlat den medicinska och sociala åldringsvården. I en i november 1969 avgiven rapport presenteras ett principförslag till samplanering och samordning av primärkommunernas sociala åldringsvård och landstingens öppna och slutna långtidssjukvård.

I motionerna lägges stor vikt vid de äldres behov av service och sysselsättning i olika avseenden. Styrelsen finner därför anledning erinra om 1968 års riksdagsbeslut med innebörden, att kommunerna har skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet. Härigenom har de flesta kommuner genomfört eller planerar att genomföra undersökningar om de äldres levnadsförhållanden varigenom deras behov och önskemål blir kartlagda.

Motionärerna framhåller, att de äldre bör få bo kvar i sina ursprungliga bostäder och erbjudas service i form av social hemhjälp etc. Inriktningen av dagens åldringsvård synes helt stå i linje härmed. I de primärkommunala åtgärderna ingår sålunda förutom vård på ålderdomshem aktiviteter av olika slag. En mycket viktig del är, som motionärerna också påpekar, att ordna bostadsfrågan. I syfte att erbjuda alternativa boendeformer sker upprustning av egna bostäder, pensionärshem liksom temporära bostäder uppföres och kollektivhus av olika slag anordnas på en del platser. Inom den öppna vården satsas alltmer på sådana serviceåtgärder som fotvård, hårvård, badhjälp och färdtjänst. För att stimulera till sysselsättning vidtages åtgärder för anordnande av pensionärgymnastik samt föreläsnings- och studieverksamhet. En tydlig tendens för dessa aktiviteter är, att en integrering sker med ålderdomshemmens verksamhet på så sätt, att dagcentraler oftast upprättas i anslutning till ålderdomshemmen.

Av det föregående framgår, att kommunerna ägnar frågor rörande de äldres förhållanden stor uppmärksamhet. Det finns också anledning observera, att ett flertal statliga utredningar behandlar många av de problem som motionärerna tagit upp. Sålunda har socialutredningen till uppgift att skapa en ny lagstiftning för den kommunala socialvården mot bakgrunden av en förutsättningslös prövning av socialvårdens mål och medel. Av direktiven framgår, att exempelvis ålderdomshemmens uppgifter skall prövas. Andra statliga kommittéer av stort intresse i detta sammanhang är glesbygdsutredningen och servicekommittén.

Med stöd av det ovanstående finner styrelsen, att de av motionärerna aktualiserade problemen redan är föremål för statlig utredningsverksamhet och att de i kommunerna behandlas med mycket hög prioritet. De genomförda och förestående kommunsammanläggningarna torde också få positiv inverkan för lösning av de här berörda frågorna. Styrelsen föreslår därför, att motionerna avslås.

I: 969 och II: 1111

Styrelsen vill inledningsvis erinra om 1968 års riksdagsbeslut med innebörden, att kommunerna enligt socialhjälpslagen har skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet. Även om de flesta kommuner långt tidigare engagerat sig på likartat sätt, torde riksdagsbeslutet ha medfört en betydligt större aktivitet i berört avseende. Åtskilliga kommuner har redan genomfört den i motionen åsyftade kartläggningen, och i andra pågår detta arbete eller är under planläggning.

Då man i motionen anser, att det behövs åtgärder för att öka kommunernas intresse för nämnda problem finns anledning att något uppmärksamma Kommunförbundets aktivitet beträffande dessa frågor.

Sedan socialstyrelsens Råd och anvisningar kom ut våren 1969 har den uppsökande verksamheten behandlats vid praktiskt taget samtliga de kurser och konferenser, som förbundet anordnat för förtroendemän och tjänstemän inom det sociala verksamhetsområdet. Under hösten och vintern har vidare ett stort antal länskonferenser genomförts, varvid programmet bl. a. upptagit föreläsningar och grupp-
arbete kring här aktuella problem. Av betydelse torde också den information vara, som genom artiklar i förbundets tidskrifter meddelas kommunerna.

Kommunförbundet har därutöver nedlagt ett omfattande arbete på att utarbeta en modell för intervjuundersökningar och maskinell bearbetning av insamlade data. I samband med denna utvecklingsverksamhet har förbundet medverkat i tre kommunblock vid genomförandet av undersökningar rörande förtids- och ålderspensionärers levnadsförhållanden. De erfarenheter, som framkommit har genom tidskriften Socialt Forum delgivits kommunerna. Efter samråd med socialstyrelsen kommer förbundet under mars månad att bl. a. informera socialnämnderna om den nämnda undersökningsmodellen.

Styrelsen vill inte bestrida, att ytterligare åtgärder behöver vidtagas från statsmakternas och kommunernas sida för att skapa trygghet och god vård åt äldre och handikappade. De i motionen redovisade uppgifterna synes sålunda väl överensstämma med de resultat som framkom vid ovan nämnda intervjuundersökningar. Enligt styrelsens mening intar dock dessa frågor redan nu mycket hög prioritet i kommunerna. De genomförda och förestående kommunsammanläggningarna torde också få positiv inverkan för lösning av de här berörda frågorna.

Med stöd av det anförda och att statliga utredningar såsom glesbygds- och socialutredningen samt servicekommittén prövar hithörande frågor föreslår styrelsen, att motionen avslås.

Landsorganisationen i Sverige

I: 44 och II: 48 samt I: 977 och II: 1132

Enligt LO:s mening är sysselsättningsproblemen allvarliga även under den rådande högkonjunkturen för många personer, framför allt för äldre som ännu inte nått pensionsåldrarna och även för andra grupper.

LO har vid skilda tillfällen framfört krav på ökade insatser för att förbättra sysselsättningsförhållandena för bl. a. äldre personer. Ytterligare förbättringar kan givetvis åstadkommas genom att Arbetsmarknadsverkets resurser förstärks utöver vad som skett under senare år i syfte att bl. a. bereda äldre arbetskraft sysselsättning.

En statlig utredning har nyligen tillsatts för att föreslå förbättrad anställningstrygghet med särskild hänsyn till äldre arbetskraft. Dessutom sker en rad insatser på skilda områden i samhället i syfte att kartlägga och förbättra arbetsmiljön.

Med hänvisning till ovanstående finner LO att motionerna inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

I: 44 och II: 48 samt I: 977 och II: 1132

TCO delar motionärernas synpunkter att frågor som rör de äldres sysselsättning, kontaktmöjligheter, boendemiljö och tillgång på service har fått ökad aktualitet sedan de äldres ekonomiska trygghet säkrats genom pensionsreformer och övriga statliga och kommunala åtaganden. Möjligheterna för pensionärerna att leva ett aktivt liv i gemenskap med andra människor i andra åldrar än de själva är mycket begränsade. En utredning med uppgift att lämna förslag till åtgärder i samhället för att underlätta för de äldre som så vill att fortsätta att vara yrkesverksamma, som föreslås i motion 44, anser TCO vara väl motiverad. TCO vill understryka den synpunkt som betonas i sammanhanget nämligen att det är väsentligt att åtgärder sätts in för att förändra arbetsmiljön så att denna i högre grad anpassas efter individen i stället för att utgå från att individen skall anpassas till produktionsförhållandena.

Motionärerna pekar även på vissa smärre reformbehov, som även synes vara väl värda en närmare prövning. Man säger således att stimulansbidrag till företag som anställer arbetskraft över en viss ålder vore en tänkbar väg. Vidare att samhället kunde visa en positivare attityd genom att stat, landsting och kommuner själva i större utsträckning anställer äldre, inrättar deltidstjänster etc.

Att de äldres boendeservice byggs ut med tillgång till servicecentral, social hemhjälp, gemensamhetsanordningar för matservering och övrig samvaro är helt avgörande för att de äldre skall kunna fortsätta att leva i sin tidigare miljö. TCO anser dock inte att dessa frågor för närvarande skall behöva göras till föremål för en särskild utredning som har föreslagits i motion II: 1132. Dessa frågor torde komma att behandlas av den pågående serviceutredningen.

I motion I: 44 visas på det positiva i att pensionärer på institutioner i större utsträckning får påverka boende och utformning av verksamheten. Motionärerna föreslår att vederbörande myndighet får i uppdrag att utarbeta alternativa förslag till former för medinflytande vid ålderdomshem etc. samt centrala rekommendationer för detta syfte.

Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet har i en utredning »Samordnad åldringsvård — långtidsvård» framlagt förslag till samverkan mellan huvudmännen och rekommenderat olika slag av samrådsgrupper, där även vård-

tagaren tas med då det gäller skapandet av miljön, i vilken vårdtagaren bör vara det centrala. TCO anser att det borde vara en helt naturlig sak att det inom denna vårdgren bör finnas samrådsgrupper där hyresgästen/pensionären/vårdtagaren får vara med och bestämma hur hans/hennes bostadsmiljö/servicemiljö/vårdmiljö skall utformas och tillstyrker att åtgärder vidtas som befrämjar en sådan utveckling.

Svenska arbetsgivareföreningen

I: 44 och II: 48

Föreningen instämmer i motionärernas synpunkter att frågorna om de äldres sysselsättning, sociala aktivitet och boende, service till de äldre samt information om och för de äldre fått ökad aktualitet sedan de äldres ekonomiska trygghet säkrats, vilket bl. a. skett genom pensionsreformen och senare kompletteringar av denna.

Föreningen har samtidigt med föreliggande motion haft att yttra sig över motion II: 1132 om utredning angående de äldres situation, vilket föreningen också tillstyrkt. Föreningen anser att de yrkanden om utredningar som framförts i denna och i här föreliggande motioner kan tillgodoses inom ramen för en och samma utredning.

En bredare upplagd utredning som bl. a. tar sikte på de i motionerna framförda synpunkterna skulle enligt föreningens mening kunna skapa underlag för nya handlingsprogram på åldringsvårdens område och för en mer allsidig bedömning av hur de totala resurser som avsätts för de äldre skall komma till bästa möjliga användning från såväl de äldres som samhällets synpunkt. SAF tillstyrker att en sådan utredning kommer till stånd.

I: 977 och II: 1132

De äldres situation kommer inom överskådlig tid att bli ett av vårt lands största problem. Den stora gruppen äldre kommer att göra anspråk på en allt större del av våra resurser, dels i form av direkt ekonomiskt stöd, dels också i form av vård, service m. m.

De äldres ekonomiska situation har hittills i hög grad skjutits i förgrunden. De reformer som genomförts på pensionsområdet har i stor utsträckning — om än inte för all framtid — löst dessa problem. Det blir nu allt mera uppenbart att pensionärernas behov inte bara omfattar den ekonomiska tryggheten utan i lika hög grad andra aspekter på tillvaron, såsom kontakter, gemenskap och möjlighet att på sina egna villkor och från sina egna förutsättningar finna en meningsfull tillvaro.

En utredning med den i motionen skisserade inriktningen skulle kunna skapa underlag för en bredare och mer allsidig bedömning av hur de totala resurserna som avsätts för de äldre skall kunna komma till bästa möjliga användning. Utredningen skulle också kunna utgöra grund för nya handlingsprogram på åldringsvårdens område, vilka hittills varit alltför ensidigt ekonomiskt inriktade. Enligt föreningens uppfattning skulle en sådan utredning vara ett naturligt komplement till den av socialministern aviserade utredningen om pensionsåldern.

SAF tillstyrker att den föreslagna utredningen kommer till stånd. Föreningen har emellertid samtidigt med denna motion även haft att yttra sig över motion nr I: 44 om åtgärder för att bereda de äldre sysselsättning och trygghet. Den i föreliggande motion föreslagna utredningen bör kunna samordnas med den i motion I: 44 be-
gärda, vilken föreningen också tillstyrkt.

Pensionärernas riksorganisation

I: 969 och II: 1111

Pensionärernas riksorganisation vill i anledning härav meddela att vi i princip ansluter oss till det önskemål, som föres fram i motionen. Vi delar motionärernas uppfattning att det är »ett jämlikhetskrav att tillvaron efter pensionsåldern skall vara fullt jämförbar med de aktiva årens, kringgärdad av den komfort och service som vi kräver — och i viss mån har tillgodosett — för övriga samhällsgrupper».

Vi anser också i likhet med motionärerna att kommunerna borde allvarligt försöka vidtaga åtgärder, som berikade livet för dem som bor på de slutna vårdenheter i form av ökad trivselbetonad verksamhet. Enligt vårt förmenande borde detta kunna ske i samarbete med pensionärsorganisationen på orten. Det skulle ge ökade kontakter för den, som bor där.

Vi vill också understryka riktigheten i motionärernas synpunkt på särkaraktären på de slutna anstalterna och vill ifrågasätta om inte en utredning borde sikta på att skapa en öppnare vårdform på dessa och ge dess inredning en mera hembetonad prägel.

Med vad som ovan sagts vill Pensionärernas riksorganisation i princip ansluta sig till motionärernas yrkande.